NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT
ČESKÉ REPUBLIKY

Dějepisná olympiáda
50. ročník, 2020/2021
Okresní kolo – zadání I. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení: …….

Tematické zaměření ročníku: **„Labyrintem barokního světa (1556 – 1781)“.**

Důležité upozornění *– u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat* ***80 bodů****.*

Úkol č. 1

Svět barokního člověka, kterým putujeme, byl zvláštní a jedinečný. Jeho řád a charakteristické rysy popsal významný český historik tohoto období Zdeněk Kalista takto:

Dotkli jsme se této věci, která úzce souvisí s úsilím baroka vytrhnout vše, co nazírá či pomýšlí, z dimenzí tohoto světa, vytvořit v něm aspoň náznak zdání „jiného“, resp. „druhého“ světa. Vystupňovaná vezdejší realita má se stát odrazem skutečnosti nezemské, hodnot absolutních, spirituálních. Už pouhé gesto, se kterým se setkáváme u nějaké osoby v barokním obraze, je umocňováno, aby se mohlo stát nositelem více než reálného vzezření jejího, aby zachytilo živěji třeba její hněv, její rozhodnost, její majestát, její autoritu apod.

Na základě tohoto popisu urči, který obraz byl vytvořen barokním malířem.

A.

B.

C.

Odpověď:_____

1	

Úkol č. 2

Podle definice urči důležité součásti světa barokního člověka.

A. Práce bezplatně prováděná poddanými na vrchnostenském majetku. - _____

B. Svatostánek postavený na místech zjevení Panny Marie nebo některého ze svatých mající nadregionální význam. - _____

C. Stálé hudební těleso působící na sídlech panovníků či významných šlechticů. - _____

D. Skupina věřících vedená knězem jdoucí krajem k významnému kostelu. - _____

E. Soubor zastavení s vyobrazeními zachycujícími poslední hodiny života Ježíše Krista. - _____

5	

Úkol č. 3

Život v barokní době byl úzce spjat s vírou. Na obrázcích jsou dva důležité momenty ze života člověka tehdejší doby. Napiš, který náboženský úkon je na nich vyobrazen?

A. _____ B. _____

C. Jak se obecně označují tyto (a některé další - např. svaté přijímání) náboženské úkony, které provázely barokního člověka a tvořily nedílnou součást jeho života? _____

3	

Úkol č. 4

Na obrázku vidíš interiér barokního kostela. Tvým úkolem je doplnit správná slova do vět popisujících barokní kostel.

Na severní straně kostela (na obr. vlevo) byla zavěšena _____. Byla vyvýšená proto, aby byl kněz dobře vidět. Také se dbalo na to, aby byla umístěna na místě s dobrou akustikou. V kněžišti (závěru) každého kostela se nachází _____, který slouží k uctění oběti Ježíše Krista. České pojmenování vzniklo z latinského slova altare. Poněkud stranou stála v barokním kostele _____, tedy místo, kde se lidé vyznávali knězi ze svých hříchů.

3	

Úkol č. 5

Dnes bychom se obrátili na advokáta, přijali nového zaměstnance, kontaktovali finančního poradce. Jaké možnost však měl člověk doby baroka? Zkus k situacím ze života barokní vesnice správně přiřadit patřičnou osobu či věc z nabídky.

Nabídka: *farář – hokynář - chalupník – kalendář - katastr - mistr – mlynář – pekař – podruh – ponocný – rychtář – sedlák – šafář – vandrovní tovaryš – učeň*

A. Tvůj soused ti ukradl několik slepic ze dvora. Na koho se obrátíš, aby ses domohl spravedlnosti? _____

B. Na žebřiňáku se ti polámalo kolo. Ve vesnici však není žádná kolářská dílna a do města je daleko. Kdo by ti jej tady na vesnici dokázal opravit? _____

C. Vlastníš statek, ale potřebuješ k jeho každodennímu obhospodařovávání více pracovníků, možná nejlépe celou rodinu. Nechceš jim však vyplácet mzdu, ale můžeš je nechat na statku pracovat za ubytování a stravu. Koho tedy budeš hledat (uvažuj pro potřeby výběru z nabídky pouze o muži) _____

D. Zamýšlíš koupit usedlost ve vesnici, ale nevíš přesně, které pozemky k ní patří. Která pomůcka ti to prozradí? _____

E. Jsi vesničan, ale nevíš, které práce máš vykonávat pro svou vrchnost. Kdo ti to poví (nápověda-je to správce místního panského statku)? _____

F. Stárek poslal mládka, aby vyhuboval práškům, že mají pořádně pracovat, a ne se prát se smetiprachy. Na pracovišti kterého řemeslníka se celá tato situace odehrála? _____

6	

Úkol č. 6

V jedné české písni se zpívá: *Strejček Nimra koupil šimla za půl páta tolaru…*. Zkus určit, které zboží strýček koupil a kolik stálo:

Zboží: _____

Cena: _____

Z kterého cenného kovu byly tolary raženy? _____ .

A zůstaneme-li ještě u otázek z lidové tvorby – kdo byli ti petrovští, o nichž se mluví v české pohádce Zvířátka a petrovští? _____ .

4	

Úkol č. 7

Přesuňme se nyní do města – na obrázku je měšťanský dům z období baroka. Při bližším zkoumání v něm ale můžeš objevit 5 věcí, které do tohoto období určitě nepatří. Najdi je a vypiš.

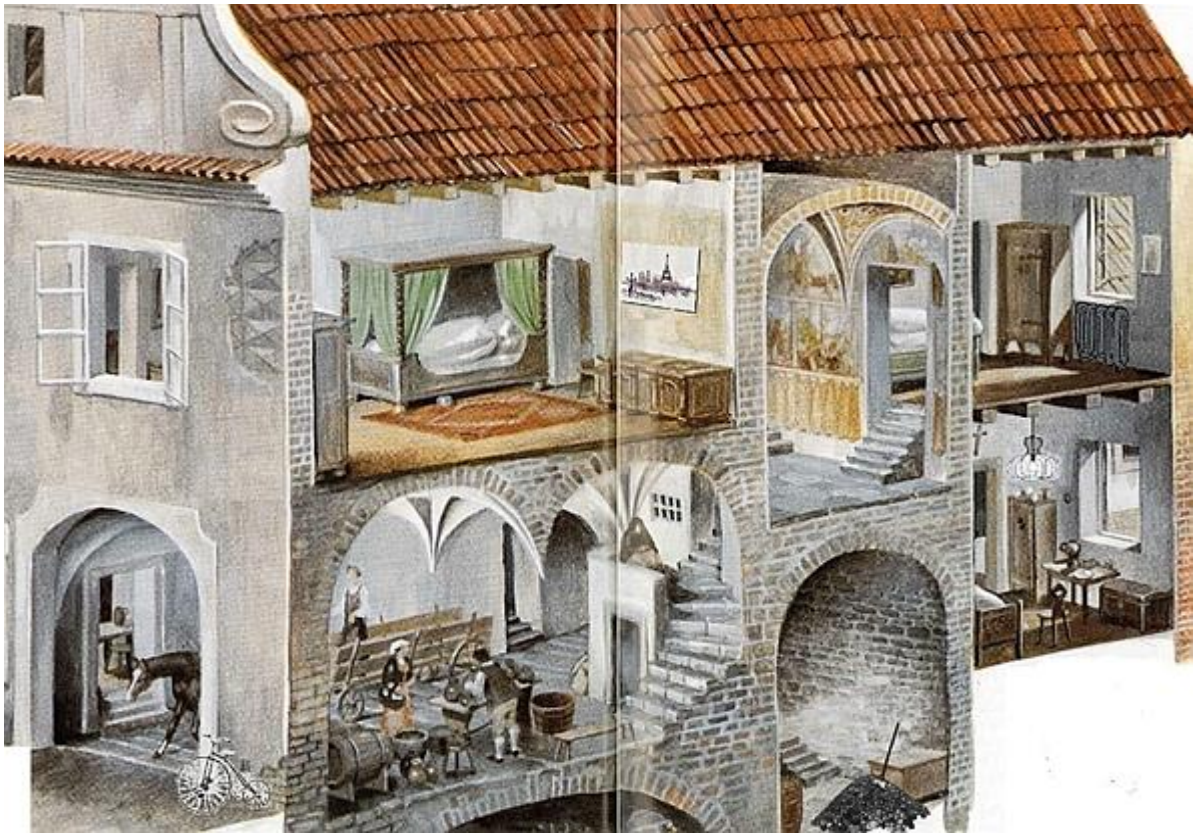

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

5	

Úkol č. 8

A co bys mohl vidět ve vesnici? I když se jedná o stavby, které se objevovaly i v jiných obdobích, v barokní vesnici většinou nechyběly.

A. Nejčastěji sloup, který sloužil k přivázání člověka řetězem. Místo hanby, ponížení a utrpení. - _____

B. Obydlí faráře. - _____

C. Socha nejoblíbenějšího svatého barokní doby. – _____

D. Mnohdy jedna z mála zděných staveb ve vesnici, nejvyšší. - _____

E. Obydlí obecního pastýře. - _____

F. Nazývaná také špýchar, sloužila k ukládání zrní z vymláceného obilí. - _____

G. Místnost či domek, který se nacházel na statku a v němž žili rodiče hospodáře. _____

6	

Úkol č. 9

Před sebou vidíš dvě fotografie. Na jedné z fotografií je renesanční stavba, na druhé je zachycen zástupce barokní architektury. Urči správnost jednotlivých výpovědí (vyber ANO nebo NE.)

A. Na obrázku vpravo je renesanční stavba. Poznáme to díky psaníčkovému sgrafitu na fasádě. ANO - NE

B. Na obrázku vlevo je barokní stavba. Poznáme to díky bohaté výzdobě fasády. ANO - NE

C. Na obrázku vpravo je barokní stavba. Poznáme to díky typickým oknům ve tvaru obdélníku. ANO - NE

D. Na obrázku vlevo je renesanční stavba. Poznáme to díky zvlněným tvarům na fasádě. ANO – NE

4	

Úkol č. 10

Čtrnáct. To je počet hmotných památek Světového dědictví UNESCO v České republice. A tři z nich se vztahují přímo k baroku. Podle obrázků urči, o které památky se jedná.

A. Název: _____

Místo (i město): _____

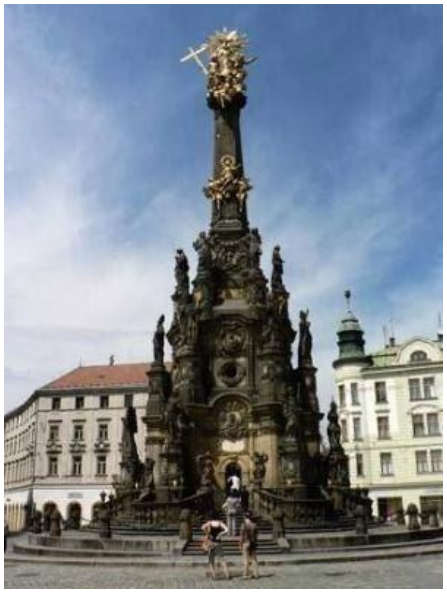

B. Název: _____

Město: _____

C. Město: _____

5	

Úkol č. 11

Historikové si často musí poradit se starými texty. Dokážeš rozluštit informace z titulní strany jednoho barokního díla? (Jedná se o výřez.) Po důkladném prozkoumání kopie vypracuj úkoly.

Czeská Maryánská
Muzyka/
Radostná/ y Žalostná/
w Tři Díly rozdělená.
Ke Cti nerozdjlné gedné Trogice/ Neyswětěgssj Rodičky/
a Wssech Swatých.
Složená/a wydaná:
Od Adama Michny z Otradowic/
Gindřichů Hradeckého/ z.
Powolením Geho Knjžecj Eminency Pana Pana Kar-
dynála Hartacha/ z. Arcy Biskupa Prajského z.
Wytisstěná w Starém Městě Prazském/ w Ym-
presse Akademické.
¶ Léta Páně M. DC. XLVII.

Jedná se o (označ správnou odpověď):

A. divadelní hru

B. zpěvník

C. básně

D. kroniku

Autor: _____

_____ (celé jméno)

Místo vydání: _____

_____

Rok vydání: _____ (arabskými číslicemi)

4	

Úkol č. 12

Níže citovaný text o vzdělání napsal vynikající český literát 17. století. Přečti si jej a odpověz na otázky pod ním.

...žádáme jen, aby se všichni, kdož jsou posíláni na svět nejen jako pouzí diváci, nýbrž i jako budoucí herci, učili znát základy, příčiny a cíle všeho nejdůležitějšího, co je a co se děje; aby se totiž na tomto světě nepotkávali s ničím tak nepoznaným, že by si o tom nemohli učinit nějaký skromný úsudek a že by toho nemohli užívat moudře k bezpečnému užitku bez škodlivého omylu.

...moudře promluvil, kdo řekl, že školy jsou dílny lidskosti, tím totiž že způsobují, aby se lidé stávali vpravdě lidmi.

Touhu po učení rozněcují a podporují u hochů rodiče, škola, věci samy, metoda a vrchnost. Rodiče, budou-li často před dětmi vychvalovat učení a učené lidi, když při vybízení k pilnosti budou slibovat pěkné knížky, šaty nebo něco jiného hezkého; když budou chválit učitele pro vynikající učenost, pro jeho vlídnost k žákům (neboť láska a obdiv jsou nejmocnější city ke vštěpování horlivého napodobování).

1. Urči (označ správnou možnost) autora textu a dílo:

A. Antonín Koniáš – Klíč kacířské bludy k rozeznání otevírající k vykořenění zamykající

B. J. A. Komenský – Velká didaktika

C. Bohuslav Balbín – Rukověť humanitních disciplín

2. Označ, zda tvrzení odpovídá vyznění autorovu textu:

A.	Nejdůležitějším úkolem škol je předávat žákům informace.	ANO – NE
B.	Vzdělání má vést člověka k samostatnému uvažování a posuzování věcí.	ANO – NE
C.	Postoj rodičů ke vzdělání a učitelům výrazně ovlivňuje chuť žáků k učení.	ANO – NE
D.	Při výchově autor doporučuje rodičům využívat pozitivní motivaci žáků.	ANO – NE

5	

Úkol č. 13

V dalším úkolu se nám pomíchaly věty (verše) z děl barokních autorů. Zůstaly nám však fiktivní věty, které mohly tyto osobnosti o sobě říct. A hlavně, nezapomněly se nám představit. Do bublin doplň písmeno, kterým je označen úryvek z díla. Úryvky z děl se nacházejí v druhé části úkolu.

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT
ČESKÉ REPUBLIKY

1. Já, člen jezuitského řádu Bohuslav Balbín, píši o slavné katolické minulosti Českého království. Citovaný úryvek z mého díla se skrývá pod písmenem ____.

2. Musel jsem odejít. Jsem vyhnancem v tomto světě. Jsem Jan Amos Komenský a můj text najdeš pod písmenem _____.

3. Je 21. 6. 1621 a já kráčím vstříc popravě. Ale věřím, že budoucí generace budou číst o mém dobrodružném životě., o životě Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic. Napsal jsem úryvek pod písmenem ____.

4. Mne, Adama Václava Michnu z Otradovic, možná neznáte. Ale snad si mne připomenete koledou Chtíc, aby spal. Duchovní tvorba, to bylo moje. Najdete ji pod písmenem ____.

5. Mé jméno je Mikuláš Dačický z Heslova. Ve svých Pamětech jsem popsal i události v Praze na počátku třicetileté války. Hledejte pod písmenem ____.

A. *Šestého dne měsíce července vzali jsme šaty a oděv poutnický na sebe, s nemalou naší pro nezvyklost tak neobyčejného stroje příkrostí, byvše nerci-li jiným našim známým, ale i samým sobě dosti divní. Potom jsme bárku zjednali, do ní naše věci vnesti dali, a zaplativše v hospodě, do přístavu, kterýž okolo míle české od Benátek vzdálí jest, k lodi jsme se doplavili.*

B. *…Ondřej hrabě Šlik, přitom mu pravá ruka jest uťata, Václav z Budova, Kryštof Harant, jenž byl knihu o svém do země Svaté putování vydal a tisknouti dal, Kašpar Kapléř ze Sulevic, jsa věku svého stáří let osmdesáte, Prokop Dvořecký, Fridrich z Bílé…*

C. *O těchto vznešených pražské církve mužích promluvili jsme v Historii metropolitní církve pražské; nyní v krátké pojednání shrnu přešťastný život a smrt blaženého Jana z Nepomuku čili Nepomuckého a to ke cti a slávě svátostného Tajemství zpovědního, za něž on život svůj obětoval.*

D. *Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český!*

E. *Nebeští kavalérové, vinšujte štěstí.*
Vy jste mé svadby družbové:
veďte z neštěstí
Nevěstu mou, vám se věří.
Mně a vám se ona svěří.
Veďte ji, andělé, ke
mně, archandělé.

5	

Úkol č. 14

Přečti si úryvek z jednoho z nejznámějších děl barokní doby.

Z kteréto asi země tak divoké pochází mrav ten, že ze všech národův my jediní jazyka svého nenávidíme a jej na posměch máme, i dostatečným průkazem chvály se považuje, že se někdo u nás ve vlasti nenarodil, tak že jemu, „jenž, jak dí Juvenal, nedávno přibyl nohama obílenýma, přivezen do Říma (do Prahy) týmž větrem, co slívy a fíky syrské“, bychom ho i neznali a on buď nijak nebo málo se doporučoval schopnostmi, vědomostmi a mravy svými, beze všeho vybírání ve všelikerých hodnostech a důstojenstvích přednosť dáváme před domácími původu řádného, jichžto otce znali jsme co muže nejlepší, a ježto z mládí v nejlepších mravech jsme vychovali a utvrzovali, jichž vědomosti chválívali jsme na gymnasiích a školách vyšších?
Zdaž slepi a blbi a povrženi jsme až do toho stupně, že, kam to směřuje, nevidíme? Vše, co _____, nám zapáchá; my sami na sebe se mrzíme i stejnou vášní hloupou, co krajany svými pohrdáme, nenávidíme též jazyka svého.

1. Podle obsahu textu rozhodni, ze kterého díla pochází:
   A. Co Bůh? Člověk? Od Bedřicha Bridla
   B. Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého od Bohuslava Balbína
   C. Loutna česká od Adama Václava Michny z Otradovic
   D. Kšaft umírající matky Jednoty bratrské od Jana Amose Komenského

2. Co dle autora jeho současníci považují za nejvyšší ctnost?
   A. cizí původ
   B. schopnosti
   C. vědomosti
   D. mravy

3. Rozhodni, které slovo nejspíše patří na vynechané místo:
   A. cizí
   B. neznámé
   C. německé
   D. domácí

3	

Úkol č. 15

Na dobovém letáku je zobrazena událost, která zahájila české stavovské povstání, a tím vlastně i třicetiletou válku. Obrázek si prohlédni a poté doplň slova do textu.

Událost na obrázku bývá označována jako druhá (někdy třetí) pražská_____ .

Protestanští šlechtici během této události vyhodili z oken královské _____ (slovo označuje člověka, který zastupuje panovníka) a písaře Filipa Fabricia. Vyhozené osoby pád z okna _____.

3	

Úkol č. 16

Na obrázku vidíš nejčastěji reprodukovaný obraz zobrazující popravu 27 českých povstalců proti králi Ferdinandovi. Poprava se udála na Staroměstském náměstí 21. června 1621. Pomocí přiloženého obrazu urči, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá (vyber ANO-NE).

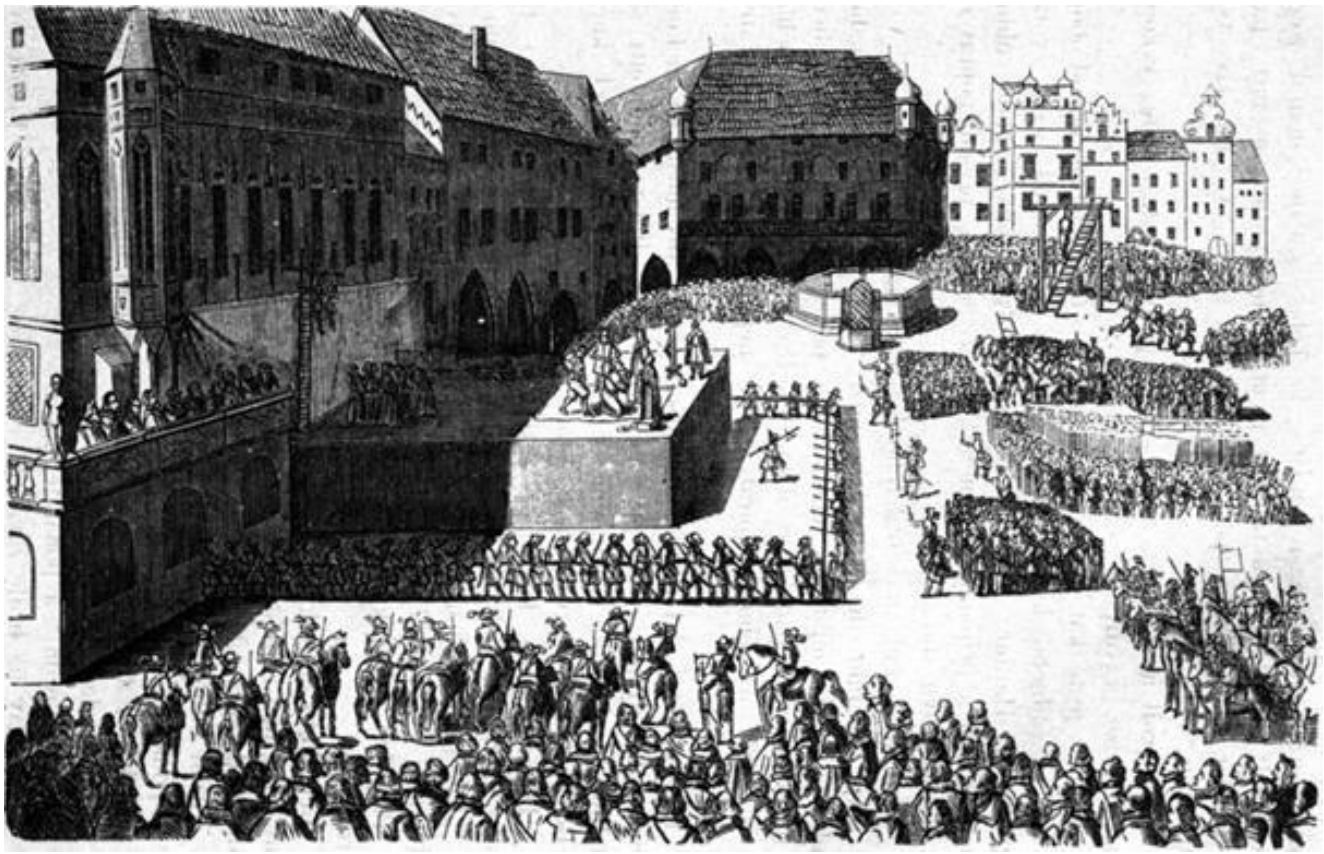

A. Někteří z 27 povstalců byli popraveni na vyvýšeném pódiu na náměstí. ANO - NE
B. Pražskému lidu bylo zakázáno účastnit se podívané na popravu. ANO - NE
C. Za hladký průběh popravy odpovídali všudypřítomní ozbrojenci. ANO - NE
D. Někteří z 27 povstalců nalezli svou smrt na šibenici. ANO - NE

4	

Úkol č. 17

Jedním z 27 popravených účastníků odboje proti Ferdinandovi II. byl i Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic. Ten se mimo jiné proslavil jako cestovatel a spisovatel. Přečtěte si úryvky z jeho cestopisu popisujícího výpravu z roku 1598 do Svaté země. Odpovězte na otázky.

Bylo pak tu mnoho lidu a chasy turecké, kteříž nás obstoupili a o nás mezi sebou posměšně, jakž znáti bylo, rozmlouvali; ale nic nám neublížili, a snad pro trucelmana ublížiti nesměli. A v tom my, jakž nám trucelman velel, oslův jsme se chytali, a kdo dřív mohl před druhým do sedla dřevěného z prken zbitého, na němž jedna dešťka z předu, druhá z zadu, a ze spod třetí okrouhlá, tlustým plátnem povlečená byla; bez třmenův vsedati chtěli.

V tom ještě městě velel nám trucelman posečkati na některý lid turecký a průvodní, kterýž jsme podlé smlouvy s nimi učiněné tu najíti měli, ale ještě byli nepřijeli. Tak tedy čekali jsme na ně dobrou chvíli, až se shromáždilo něco jízdných a něco pěších, s lučišti a šípkami, vše pro bezpečnost strany Arabův, kteříž tu všudy po horách bydlejí, aneb sem i tam v houfích se toulají, s ženami, dítkami a hovady, žádného nešetříc, koho jen přepadnouti a přemoci mohou, byť on nejlepší Turek byl, jakž o tom níže víc doloženo bude.

A. Který národ v době Kryštofa Haranta ovládal Svatou zemi a město Jeruzalém? _____

B. Z kterých dvou materiálů bylo vyrobeno oslí sedlo? _____, _____

C. *Trucelman* se staral o bezpečnost cestujících, překládal do cizích jazyků, zajišťoval ubytování. Jak bychom dnes pojmenovali toto povolání? _____

D. Kterého národa se poutníci nejvíce báli? _____

E. Přepiš celou část textu popisující život a chování Arabů.

5	

Úkol č. 18

Malíř Sebastian Vrancx tvořil během období třicetileté války. Důkladně si prohlédni jeho obraz, zamysli se nad možným názvem obrazu a tím, co chtěl autor obrazem vyjádřit. Urči, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá, a vyber ANO-NE.

A. Český název obrazu by mohl znít: Stateční vojáci. ANO - NE

B. Autor obrazu chtěl znázornit zbytečné utrpení a bezmocnost civilního obyvatelstva během třicetileté války. ANO - NE

C. Český název obrazu by mohl znít: Rabující vojáci. ANO - NE

D. Autor obrazu chtěl vzdát hold vojákům, kteří statečně bojovali za pravou křesťanskou víru. ANO - NE

4	

Úkol č. 19

A ještě něco málo z politických dějin. Před sebou máš úryvek z textu vztahujícího se k době vlády Marie Terezie. Rozhodni, co tento text popisuje.

„…Nejnebezpečnějším však nepřítelem byl mladý pruský král Fridrich II. Zdědiv po otci svém plnou pokladnici a vojsko výborně vycvičené, chtěl rozšířiti své panství a obrátil zraky své do sousedního Slezska. Starými listinami jal se dokazovati právo své na některá knížectví slezská, na Krnovsko, Břežsko, Lehnicko a Olavsko…“

Jedná se o:

A. text pragmatické sankce
B. popis situace po smrti císaře Karla VI.
C. popis příčin rozdělení Pruska za Fridricha II.
D. spojení Slezska v jedno knížectví v době vlády Marie Terezie

1	

Úkol č. 20

Na základě indicií urči mocnosti barokního světa, které zasahovaly do života člověka českého baroka.

A. mocnost, jejíž vojska v průběhu třicetileté války operovala v severozápadním sousedství našich zemí, ale několikrát vpadla na naše území a ohrozila i naše nejdůležitější města; čeští protestanté doufali v jejich vítězství v naději na zlomení habsburské moci a vítězství protestantismu

_____

B. hlavní soupeř rakouských Habsburků na jihovýchodních hranicích jejich říše, který v 2. pol. 17. století přímo ohrozil i samotné hlavní město habsburské monarchie

_____

C. katolická monarchie, která však v třicetileté válce podporovala protestantské soupeře Habsburků; s rakouskými Habsburky se střetla i na poč. 18. stol. ve válce o španělské dědictví; jeden z místních barokních panovníků měl přezdívku „král Slunce“

_____

D. katolická mocnost, která ale poskytla útočiště mnoha českým pobělohorským protestantským emigrantům; její panovník zachránil obleženou habsburskou metropoli; ke konci 18. století byl tento stát pohlcen svými sousedy

_____

4	

Celkem: 80 bodů

<u>Rozřazovací úkol</u>

Kromě již zmíněného tolaru obíhaly v 17. a 18. stol. v našich zemích i jiné mince. Zkus si vzpomenout na jejich názvy a napiš je (pouze nominály, nikoliv jejich násobky či díly jako je např. půltolar, dvacetník apod.):

_____

_____**max. 6 bodů** (nezapočítává se do celkového hodnocení)